

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних наук

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

***ЕТНОСТЕРЕОТИПИ
У ЛОКАЛЬНІЙ ТА ГЛОБАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ***

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія»
Спеціальність С2 Політологія
Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація
та міжнародні відносини»

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол № 6 від 18.11.2025 р.

Завідувач кафедри

Монолатій І. С.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етностереотипи у локальній та глобальній культурі
Викладач (-і)	Монолатій Іван Сергійович
Контактний телефон викладача	+380955826111
E-mail викладача	ivan.monolatii@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	середа 15.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Предметом вивчення навчальної дисципліни «Етностереотипи у локальній та глобальній культурі» є сучасні концепції етнічної історії, їхня взаємодія з культурними основами націй та націоналізму: культурна унікальність, територіалізація та натуралізація етнічної історії, її стереотипізація; культурні матриці націоналізму, націоналістична культура; етнокультурні та етноконфесійні корені «уявлених спільнот»; світська теорія громадянства і політичної солідарності етнічностей, етнопериферійність. Вивчення курсу «Етностереотипи у локальній та глобальній культурі» передбачає засвоєння здобувачами освіти теоретичного матеріалу та формування практичних навичок щодо розуміння та використання знань про підходи до вивчення культурних основ націй (модернізм, неоправданість, первинність); культурну унікальність та міфи про походження та обраність (Рим, Юдея, Русь); аристократичну етнічну спільноту, її «власне увічнення», культурну спадщину панівного аристократичного етнічного ядра, «зародкові держави» Європи та Азії; стереотипізацію етноісторії «золотого віку», походження патріотизму та республіканського націоналізму в європейських державах (стереотипи епохи Відродження і ранньомодерного часу); «нації, засновані на заповіті» та/або «націоналізм, заснований на заповіті», місце і роль інтелектуалів у формування націоналістичної культури, етнічну обраність (Європа, США); стереотипізацію «нерівномірної етноісторії»; ідентифікацію етнополітичної «надродина», (В. Липинський, А. Шептицький, В. Вишиваний, Я. Оренштайн, Я. Макогін); ідеї боротьби і жертви як маркерів етноісторичних уявлень, культурні ресурси національної ідентичності (героїка Перших і Других Визвольних змагань), традиція колективного мучеництва (геноциди українців, вірмен, євреїв, кримських татар), вплив світових воєн на етноісторичні уявлення, культурна пам'ять сучасної Війни за незалежність України (з 2014 р.). <i>Лекційні заняття</i> системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам освіти усвідомити його значення, обсяг і структуру, зміст окремих розділів і тем, надають змістовну, організаційну та методичну допомогу у самостійному їх вивченні, визначають найбільш складні теми та питання. Проведення <i>практичних та семінарських занять</i> має на меті надати здобувачам вищої освіти першого рівня навички практичного застосовування	

набутих під час лекцій теоретичних знань про поняття, зміст понять з царини політичної науки, етнічної історії, етнопсихології. *Самостійна робота* здобувачів освіти є невід’ємною складовою частиною навчального процесу. Основна мета самостійної роботи – засвоєння навчального матеріалу, передбаченого програмою курсу і не охопленого іншими видами занять – лекційними, семінарськими тощо. Самостійна робота здобувачів освіти сприяє розвитку в них критичного мислення та формування навичок цілеспрямованої самостійної роботи з джерелами та основною і допоміжною літературою в цілому та вміння на їх основі аналізувати та вирішувати проблемні питання і робити власні висновки та обґрунтування як теоретичного, так і практичного характеру про етноісторичні уявлення та стереотипи, присутні в історичних джерелах, світовій та українській історіографії. Опанувавши курс, здобувачі вищої освіти мають вміти використовувати теоретичні знання з дисципліни у практичній діяльності; використовувати понятійно-категоріальний апарат із царини політичної науки; знати та розуміти природу, джерела та напрями еволюції уявлень про етнічні детермінанти світової та національної історії; продемонструвати знання та розуміння вузькоспеціалізованих (націологічних, культурних, правових, соціальних тощо) аспектів етнічного, історичного, культурного і політичного розвитку світу та України.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Етностереотипи у локальній та глобальній культурі» є формування у здобувачів вищої освіти здатності розв’язувати складні задачі і проблеми під час професійної діяльності у галузі історії або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог, зокрема загального уявлення про сутність етнонаціональних історії та культури, зокрема їхніх акторів, інститутів та процесів, за умов національної державності (і/або її відсутності), тоталітарних (автократичних) і демократичних політичних режимів, взаємовпливів тріади «історія – культура – політика» на забезпечення базових потреб людини і громадянина, творення базових компетентностей про базові культурні матриці націоналізму. Основними цілями вивчення дисципліни є формування теоретичних і практичних знань щодо впливу етнічностей на історичний та культурний розвиток суспільств у різні історичні періоди на різних континентах, взаємозумовленість етносу та культури в процесах політизації; опанування знань стосовно форм і проявів етнічної стереотипізації; узагальнення знань щодо формування модерних націй; визначення місця і ролі етноісторії в загальносвітовому і загальноєвропейському контексті.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

ІК-1. Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю.

Загальні компетентності

ЗК-6. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-7. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку

суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК-1. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК-3. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК-5. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК-6. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Предметні результати навчання

ПРН-08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

ПРН-10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

ПРН-12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

ПРН-13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Лекції	10
семінарські заняття / практичні / лабораторні	20
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
5	С2 Політологія	3	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	семі- нарські заняття	сам. роб.
Тема 1. Поняття етноісторії. Взаємодія культури та етноісторії. Підходи до вивчення культурних основ націй (модернізм, неоправичність, первинність). Культурна унікальність. Міфи про походження та обраність націй. Територіалізація та натуралізація етнічної історії.	2	4	12
Тема 2. Аристократичні етнічні спільноти. «Власне увічнення». Етноісторія «золотого віку» етнонацій. Ідеї розквіту, владарювання, величі та їх стереотипізація. Походження патріотизму. Республіканський націоналізм. Світська теорія громадянства і політичної солідарності.	2	4	12

Тема 3. «Нації, засновані на заповіті». «Націоналізм, заснований на заповіті». Культурні матриці націоналізму. Інтелектуали і націоналістична культура. Етнічна обраність.		2	4	12
Тема 4. Етнокультурні та етноконфесійні корені «уявлених спільнот». Ідентифікація з етноісторією. Політична «над-родина» етнічностей. Етнічна основа стереотипізації. Етнопериферійність.		2	4	12
Тема 5. Ідеї боротьби і жертви націй. Традиція колективного мучеництва. Культурні ресурси національної ідентичності.		2	4	12
ЗАГ:		10	20	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів: 25 балів – (поточна робота) усні та письмові відповіді на семінарських заняттях. Підсумковий бал за семінарські заняття та самостійну роботу (5 балів) визначається на основі вирахування середнього арифметичного із всіх усних оцінок; 5 балів – контроль самостійної роботи; 20 балів – індивідуальна (самостійна) робота студентів 10 б. – написання і оформлення реферату, 10 б. – презентація у форматі PowerPoint на визначену тему. 50 балів – Модульна контрольна робота (письмові (тестові) завдання з курсу на останньому занятті.).			
Вимоги до письмових робіт	Написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо здобувач освіти не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються з даної дисципліни. Структура оцінювання відповідей на розгорнуті запитання: 25–1: відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію про історичний період або одиничні конкретні факти. 49–26: відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні; здобувач освіти демонструє знання окремих фактів, дат, подій, процесів, постатей або допускає значні помилки; не володіє інструментарієм політичної науки, термінами і поняттями; узагальнення відсутні. 69–50: відповідь структурована в рамках основної частини, не містить яскраво вираженого вступу чи висновку; здобувач розкриває політичний процес в рамках питання із значними пробілами та розривами; демонструє знання найбільш важливих фактів, дат, подій, процесів, постатей, допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє термінами і поняттями політичної науки; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні. 89–70: відповідь структурована, містить або вступ або висновок; студент розкриває політичний процес в рамках конкретного питання із певними пробілами та розривами; демонструє знання значної кількості фактів, дат, подій, процесів, постатей, проте допускає окремі помилки; володіє хронологією, географією, термінами і поняттями; робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій.			

	100–90: відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок; студент повноцінно розкриває політичний процес в рамках конкретного питання; демонструє знання значної кількості конкретних фактів, дат, подій, процесів, постатей; на високому рівні володіє термінами і поняттями політичної науки; водночас робить узагальнення та висновки з питання, розуміє ширший контекст конкретних подій, усвідомлює їх роль і значення, демонструє володіння науковою літературою з теми. Вимоги до презентації по індивідуальній (самостійній) роботі: мінімальний обсяг – 20 слайдів; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності. Індивідуальний проект – це письмовий виклад ідей опрацьованої літератури з теми, є результатом наукового дослідження, що написаний на основі критичного аналізу літератури, матеріалів інтернету та інших джерел, яке опрацьовує студент (ка).
Семінарські заняття	Відвідування та активна участь здобувачів освіти у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються такі форми роботи на семінарських заняттях: виступ, озонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми. Виступи на семінарських заняттях оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до стобальної шкали за такими критеріями: «відмінно» (100–90): здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; «добре» (89–70): здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; «задовільно» (69–50): здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; «незадовільно» (49–1): здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується

	в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх пропущених занять і негативних оцінок; виконання усіх передбачених форм роботи. Для отримання підсумкової оцінки протягом семестру студент зобов'язаний отримати як мінімум 26 б.
Підсумковий контроль	Рівень знань та успішності студентів передбачає виставлення підсумкової залікової оцінки. При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань, самостійне опрацювання тем, виконання індивідуальних завдань, контрольних (тестових) робіт. Підсумкова оцінка виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на практичних заняттях, обговорення дискусійних питань, виконаних індивідуальних проектів та контрольних (тестових) завдань. Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку, але враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: студент зобов'язаний добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю, які виносяться на практичні заняття та самостійну роботу. вчасно виконати письмове завдання (підготовка реферату; виконати підсумковий тест у зазначений день. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв, планшета чи іншого мобільного пристрою під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до не зарахування результатів чи не складання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Відвідування занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски та спізнання без поважної причини, що передбачено Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Студенти мають можливість відпрацювати заняття, які було пропущено з поважних причин, а також отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до семінарських занять і письмових робіт, на консультаціях викладача кожної середи о 15.00.

Навчання за індивідуальним графіком: студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань. системі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та

погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Неформальна освіта: порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах самоосвіти Prometeus, Ed Era, Coursera, Udemu, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>

8. Рекомендована література

Література:

Основна

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Пер. з англ. В. Морозова. Київ: Критика, 2001. 272 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Anderson_Benedict/Uiavleni_spilnoty/
2. Брайчевський М. Ю. Походження Русі. Київ: Наукова думка, 1968. 224 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Braichevskiy_Mykhailo/Pokhodzhennia_Rusi/
3. Дейвіс Н. Європа. Історія. Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. Київ: Основи, 2001. https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
4. Гелнер Е. Нації та націоналізм; Націоналізм: Пер. з англ. Г. Касьянов. Київ: Таксон, 2003. 300 с. <https://surl.li/gjjuvx>
5. Гібернау М. Ідентичність націй. Пер. з англ. П. Таращук. Київ: Темпора, 2012. 304 с.
6. Монолатій І. Апорії Зенона як спосіб пояснення парадоксів міжетнічної взаємодії: приклад Галичини. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2024. Т. 49. С. 231–247. <https://doi.org/10.31861/mhpi2024.49.231-247>
7. Монолатій І. Між «реліктовим» і «етнічним» регіоном: західноукраїнські ідентичності в етнополітологічній ретроспективі. Вісник Прикарпатського університету. Політологія. 2024. Вип. 17. С. 155–170. <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-17-20>
8. Монолатій І. Яків Оренштайн – видавець-українофіл. *Український історичний журнал*. 2025. № 2. С. 81–97. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.02.081>
9. Петров В. Походження українського народу. Київ: Фенікс, 1992. 192 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Petrov/Pokhodzhennia_ukrainskoho_narodu_vyd_1992/
10. Плохій С. Козацький міф. Історія і націєтворення в епоху імперій. Пер. з англ. М. Климчука. Харків: КСД, 2018. 400 с. <https://surl.li/rkoakb>
11. Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. Пер. з англ. Вид. 3-тє. Київ: Критика, 2017 456 с. <https://surl.li/dpdhne>
12. Сміт Е. Д. Націоналізм: теорія, ідеологія, історія. Пер. з англ. Р. Фещенко. Київ: «К.І.С.», 2004. 170 с. <http://litopys.org.ua/smith/smt.htm>
13. Сміт Е. Д. Національна ідентичність. Пер. з англ. П. Таращук. Київ: Основи, 1994. 223 с. <http://litopys.org.ua/smith/smi.htm>

14. Сміт Е. Д. Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка. Пер. з англ. П. Таращук. Київ: Темпора, 2010. 312 с. <http://litopys.org.ua/smith/smc.htm>
15. Шевчук В. Козацька держава. Етюди до українського державотворення. Київ: Абрис, 1995. 392 с. https://shron2.chtyvo.org.ua/Shevchuk/Kozatska_derzhava.pdf

Допоміжна

16. Газоні Й. Чеснота націоналізму. Пер. з англ. О. Качала. Київ: Наш формат, 2025. 256 с.
17. Винницький М. Український майдан, російська війна. Хроніка та аналіз Революції Гідності. Пер. з англ. Р. Клочка. Львів: ВСЛ, 2021. 560 с. <https://surl.li/jwvhdh>
18. Грицак Я. Нарис історії України. формування модерної нації XIX – XX століття. Київ: Yakaboo Publishing, 2022. 656 с. <https://surl.lt/srjikh>
19. Контурні карти пам'яті. Путівник місцями нашої спадщини, яку руйнує Росія. Збірник есеїв. Київ: The Ukrainian Publishing, 2025. 116 с. <https://ua.boell.org/uk/2025/05/13/konturni-karty-pamyati>
20. Монолатій І. Виконавець слова. Яків Оренштайн. Український видавець на перехрестях культур, ідеологій та політики. Київ: Дух і Літера, 2025. 272 с.
21. Монолатій І. Етнопериферійність. Участь суб'єктів західноукраїнської етно-політичної сфери в міжетнічній взаємодії, міждержавних конфліктах і культурі пам'яті. Дрогобич: Посвіт, 2022. 576 с. <https://surl.lu/ncjmxz>
22. Монолатій І. Макогін псевдо Розумовський. Уявлена українська людина. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2023. 448 + 16 с. <https://localhistory.org.ua/texts/chitanka/-makogin-psevdo-rozumovskii-ivan-monolatii/>
23. Монолатій І. Сучасні міждисциплінарні підходи у вивченні воєнно-політичних конфліктів (на прикладі українсько-польської війни 1918–1919 рр.). *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2025. Т. 51. С. 110–123. <https://doi.org/10.31861/mhpi2025.51.110-123>
24. Плохій С. Російсько-українська війна: повернення історії. Пер. з англ. М. Ларченка. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2023. 400 с. <https://surli.cc/neyevc>
25. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку 18 століття. 2-ге вид., випр. і доп. Пер. з англ. М. Габлевич. Львів: УКУ, 2014. XXIII+288 с. <http://litopys.org.ua/ishevch/ishev.htm>

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті дистанційного навчання Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
<https://d-learn.pnu.edu.ua/>

Викладач

Монолатій І. С.